

Ujedinjeno kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske

OSNOVI POLITIČKOG SISTEMA

Velika Britanija i sjeverna Irska

– opšte karakteristike

- ▶ Unitarna država
- ▶ Ujedinjeno kraljevstvo Engleske i Irske stvoreno je 1801. godine (do 1921. kada se odvojila posebna Irska država)
- ▶ Čine ga sljedeće cjeline:
 - ▶ Engleska (5/6 ukupne populacije)
 - ▶ Škotska (samostalna do 1707. godine, prozbiterijanska crkva, sopstveni parlament od 1999. mješoviti sistem za 129 mjesta)
 - ▶ Referendum 2014. godine 55.3% protiv nezavisnosti
 - ▶ Vels (od 16. vijeka, keltski jezik, sopstveni parlament, mješoviti sistem, 60 mjesta)
 - ▶ Sjeverna Irska (6 alsterskih krugova, dogovor 1998. godine, Šin Fejn, **power sharing** na referendumu)
 - ▶ Podijeljena društva – svi bitni djelovi društva imaju trajno određen pristup odlučivanju, bez obzira na ishod izbora (velike koalicije, zaštita prava manjina, decentralizacije, konsenzus kao način donošenja odluke)

SCOTLAND

NORTHERN IRELAND

IRELAND

IRELAND

WALES

ENGLAND

Highlands and Islands

Grampian

Tayside

Central

Fife

Strathclyde

Lothian

Borders

Dumfries and Galloway

North East

North West

Yorkshire and the Humber

East Midlands

West Midlands

South West

South East

Inverness

Aberdeen

Dundee

Stirling

Edinburgh

Glasgow

Newcastle

Belfast

Manchester

Liverpool

Hull

Nottingham

Norwich

Birmingham

Oxford

Cardiff

Bristol

London

Dover

Portsmouth

Velika Britanija i sjeverna

Irska

▶ Multirasna Britanija

(oko 8% ne-bijeli)

▶ Engleska:

- ▶ Britanci – 51%
- ▶ Englezi/Skoti/Velsani/Irci – 38%
- ▶ Ostalo – 11%

▶ Škotska

- ▶ Britanci – 19%
- ▶ Englezi/Skoti/Velsani/Irci – 75%
- ▶ Ostalo – 6%

• Vels

- Britanci – 27%
- Englezi/Skoti/Velsani/Irci – 60%
- Ostalo – 13%

• S. Irsko

- Britanci – 47%
- Englezi/Skoti/Velsani/Irci – 27%

– opšte karakteristike

Velika Britanija i sjeverna Irska

— opšte karakteristike

- Zemlja koja je prva prošla kroz industrijsku revoluciju
- Kolonijalna imperija od 16. do 19. vijeka – oko 1/3 svijeta
- Matična zemlja anglosaksonskog svijeta
- Zemlja evolucije – britanci se nikad nisu “sastali” da odluče koju vlast će da imaju
- *Proceduralni* (pravila igre) i *supstantivni* (osnovne vrijednosti) konsenzus
- Prve moderne ustanove i principi – parlament, partije, opozicija, vladavina prava, slobodna štampa...

Velika Britanija i sjeverna Irska

— spoljnopolitički odnosi

- ▶ Suprematija crkve nad parlamentom (Ib. vijeć) Henrika VIII i anglikanska crkva
- ▶ Prva ratna koaliciona vlada na čelu sa Vinstonom Čerčilom
- ▶ Čerčil gubi izbore dok traju pregovori u Potsdamu od Klementa Atlija (laburista)
- ▶ Prva žena premijer jedne velike evropske zemlje – Margaret Tačer (3 mandata od 1979.)
- ▶ Vlada *trećeg puta* Toni Blera od 1994. godine

Velika Britanija i sjeverna Irska

– spoljopolitički odnosi

- ▶ Komonvelt: 54 nezavisne države
- ▶ Bila članica Evropske Unije od 1973. godine (1957. godine)
 - ▶ “susjedi, ali ne i ostrvo”
 - ▶ *Splendid isolation*
- ▶ *Brexit (2016) – Exit – 51.9%*
- ▶ Posebno prisni odnosi sa SAD-om (preokret od multikulturalizma nakon terorističkih napada)

Ustav

- Nekodifikovani pravni akt
 - Prvi period do Slavne revolucije: Magna karta 1215. i Bill of Rights 1688. – ograničena parlamentarna monarhija
 - Drugi period 1689-1832: jačanje parlamenta bez učešća većine – liberalna država
 - Treći period 1867-1949: proširenje prava glasa – liberalna demokratija
- Ustavna pravna pravila (Law of the Constitution)
 - Velike istorijske povelje
 - Zakonodavni akti parlamenta
 - Sudske odluke
 - Pravila običajnog prava (common law) potvrđena od strane sudova
- Ustavne konvencije
 - Pravila ponašanja nosilaca određenih uloga (monarha, premijera...)

Ustav

Karakteristika	Velika Britanija	SAD
Porijeklo	Srednjevijekovni običaji	Ustavna konvencija 1878. god.
Oblik	Pisani, nekodifikovani	Pisani, kodifikovani
Ko donosi krajnju odluku	Parlamentarna većina	Vrhovni sud SAD
Povelja o ljudskim pravima	Ne postoji	Postoji
Izmjene i dopune	Obično glasanje u parlamentu	Većina u oba doma + većina u parlamentima država
Politička relevantnost	Mala	Velika

Struktura vlasti

– parlamentarna monarhija

Monarh

- Kraljica Elizabeta II
- Porodica Hanover iz Njemačke
- Promjena prezimena u Vindzor posle I svjetskog rata
- “Prerogativi krune”
 - Imenovanje prvog ministra
 - Obavještenja o radu kabineta
 - Sazivanje i raspuštanje parlamenta “na savjet prvog ministra”
 - “Prijestona besjeda” i potpisivanje zakona
- Krivična neodgovornost
- Vrhovni komandant i poglavar Crkve

Parlament

